

شرح حال آیت الله شیخ عبدالحسین فقیه رشتی نماینده آیت الله بروجردی در حریمین شریفین

(۱۴۱۰-۱۳۳۱ ق. ه. ش.)

رسول جعفریان

میتاب

شیخ عبدالحسین فقیهی، فرزند شیخ شعبان، از عالمان نجفی است. وی در سال ۱۳۵۲ق. به قم آمد و در این شهر ابتدا از محضر حاج شیخ عبدالکریم رحمته بهره برد و پس از آن، سال‌ها در درس مرحوم آیت الله بروجردی شرکت کرد.

نکته جالب توجه در زندگی این مرد آن است که سال‌ها، به نمایندگی از سوی آیت الله بروجردی، موسم حج را در مکه و مدینه به سر برد. او در مدت حضورش، افزون بر بیان مسائل شرعی، از حجاج وجوه شرعی نیز دریافت می‌کرد.

مدتی پیش در فصلنامه «میقات حج» (ش ۶۳، صص ۷۴-۶۴) مقاله‌ای از وی منتشر کردم که در باره وضعیت شیعیان مدینه نوشته بود. این مقاله پیش از آن، در مجله جهان دانش (ش ۳، صص ۱۹۱-۱۸۲) در کرمان به چاپ رسیده بود. مقاله یاد شده نشان می‌داد که وی افزون بر آن که عالم و فقیهی وارسته بوده، توجه خاصی هم به مسائل تاریخی و اجتماعی داشته است.

با توجه به آنچه در باره حضور وی در حرمین گفته شد، به نظر می‌رسد او را باید به نوعی نخستین بنیانگذار بعثه، به معنای امروزی آن دانست. در این زمینه وی اطلاعیه‌ای سه زبانه هم در مدینه چاپ کرده که خوشبختانه تصویری از آن به دست آمد که در همین مقاله ارائه خواهد شد.

البته در پایگاه آیت الله بروجردی در اینترنت، از قول آیت الله گرامی نقل شده است که: نماینده ایشان در مدینه، مرحوم آقا سید زین العابدین بود و پس از او، مرحوم آقا شیخ عبدالحسین فقیهی رشتی به این کار پرداختند. در باره آقا سید زین العابدین چیزی نیافتم.

مشهور است که پیش از ایشان مرحوم سید محمد تقی طالقانی در مدینه حضور داشت. پدر شیخ عبدالحسین را که شیخ شعبان رشتی از فقهای بزرگ نجف است می‌شناسیم. گفتنی است برادر وی، شیخ مرتضی گیلانی مشهور به «مدرس» هم که از طلاب نجف بود و سال ۱۳۷۵ ق. به ایران آمد، از چهره‌های علمی تهران است که آثار فراوانی از وی منتشر شده و شماری هم مخطوط در چند کتابخانه برجای مانده است.

از جمله آثار برجای مانده از شیخ عبدالحسین فقیهی، اثری با عنوان «حاشیه بر کفایه» بوده که او در سن ۲۲ سالگی در نجف نوشته و به احتمال، نسخه آن در اختیار برادرش شیخ مرتضی بوده و اکنون همراه برخی دیگر از آثار او در کتابخانه مجلس است.

خوشبختانه شیخ مرتضی شرح حالی برای برادرش عبدالحسین فقیهی نوشته و آخر این کتاب ضمیمه کرده و به همراه آن تصویری هم از وی آورده است. آنچه در ذیل آمده، مطالبی است که وی در باره برادرش نگاشته و در انتهای نسخه ۱۶۶۳۷ کتابخانه مجلس آورده است:

آیت الله شیخ عبدالحسین فقیهی فرزند شیخ شعبان بن مهدی بن عبدالوهاب گیلانی نجفی و سبط علامه قاضی الانصاری است. وی در دوم شعبان ۱۳۲۱ در نجف به دنیا آمد و در ۱۸ ربیع الثانی سال ۱۴۱۰ در قم درگذشت. عبدالحسین در نجف نزد دانشمندی درس خواند که عبارت‌اند از: شیخ شمس الدین بادکوبی، شیخ محمد جواد بلاغی، شیخ میرزا علی ایروانی، شیخ محمد حسین اصفهانی معروف به کمپانی، سید ابوالحسن اصفهانی، سید محمد کاظم نحوی یزدی ساکن مدرسه قوام شیرازی و پدرش. او در قم نیز نزد شیخ عبدالکریم حائری، سید حسین طباطبایی بروجردی و دیگر اعلام درس خواند. مدتی هم در رشت نزد شیخ یوسف رشتی ریاضیات، به ویژه کتاب اصول اقلیدس در هندسه را خواند. شیخ عبدالحسین در سال ۱۳۵۲ ق. از نجف به قم آمد.

وی اجازات علمی زیادی از علمای خاصه و عامه در روایت و اجتهاد داشت؛ از جمله اجازه اجتهاد او از مرجع عام آیت الله سید ابوالحسن اصفهانی است که بدین شرح است:

بسم الله الرحمن الرحيم، و الصلاة و السلام على من أصفاه من الأولين و الآخرين و اللعنة الدائمة على أعدائهم أجمعين. و بعد فإنّ شرف العلم لا يخفى و فضله لا ينسى، و من تصدّى له هو جناب العالم العلامة مروج الأحكام، ملاذ الإسلام، الحاج شيخ عبدالحسين الفقيهى الكيلانى النجفى - سلمه الله تعالى - ولقد بذل في هذا السبيل برهة من عمره و اشتغل به شطراً من دهره، حتّى بلغ وله الحمد مرتبة الاجتهاد وله العمل بما استنبط من الأحكام و أسأله أن لا ينسانى من صالح الدعاء كما لا أنساه إن شاء الله.

الأحقر أبى الحسن الموسوى الاصفهاني ١٣٥١ هجرية.

اجازة ديگر وى از آيت الله العظمى بروجردى به اين شرح است:

بسم الله الرحمن الرحيم، الحمد لله ربّ العالمين و الصلاة و السلام على سيّدنا و شفيع ذنوبنا محمد و آله الطيّبين الطاهرين المعصومين، أمّا بعد، فإنّ جناب العالم، الفاضل، الثقة، الحاج الشيخ عبدالحسين الفقيهى، نجل حجّة الاسلام و المسلمين شيخ شعبان الكيلانى - طاب رمسه الشريف - قد صرف شطراً من عمره فى تحصيل العلوم الدينية و المعارف الاسلامية و حضر مجلس بحث جماعة من العلماء الكاملين فى النجف الاشرف و فى بلد قم المحروسة و حضر سنين عديدة فى مجالس بحث هذا الحقيقير فى الفقه و الأصول حضور بحث و تدقيق إلى أن بلغ المرتبة العالية من العلم و العمل و فاز بالبلوغ إلى مرتبة الاستنباط، نسأل الله تعالى عزّ شأنه له دوام التأييد و التوفيق و حسن الخاتمة و أنّ جنابه و كيل من قبلنا فى تصدّى الأمور الحسبية و بيان فتاوانا فى المسائل الدينية و فى أخذ الوجوه الشرعية التى تكون صرفها منوط فى عصر الغيبة بنظر الفقيه و إيصالها إلى مستحقيها و فى أخذ السهم المبارك للامام عليه الصلاة و السلام و صرفها فى الأمور التى تكون فيها تقوية الاسلام و عزّ المسلمين، فإن زاد شىء منه فليوصله إلينا لاقامة الحوزات العلمية و ادامتها. فعلى إخواننا المؤمنين المراجعة إليه فى الأمور المذكورة و أرجو من جنابه أن يأخذ فى أموره بما فيه الحائطة لدينه و لا ينسانى عند

التوجه إلى الله - عزّ شأنه - و في زيارته و دعواته الصالحة كما لا أنساه إن شاء الله تعالى و السلام عليه و على إخواننا المؤمنين و رحمة الله و بركاته.
في ١٩ شهر ذيقعدة الحرام سنة ١٣٧٨

كتب عن الاحقر الحسين الطباطبائي البروجردى.

اجازة اجتهاد آيت الله العظمى شيخ محمد كاظم شيرازى:

بسم الله الرحمن الرحيم و الصلاة و السلام على خير خلقه محمد و آله. و بعد، لا يخفى أنّ العلم العالم ملاذ الأنام و ركن الاسلام، حضرة الشيخ عبدالحسين المعروف بالفقيهى، نجل المرحوم آية الله الشيخ شعبان الرشتى - قدّس سرّه - ممّن أتعب نفسه الشريفة في تحصيل العلوم الشرعية و كدّ و جدّ و اجتهد حتى بلغ رتبة الاجتهاد و حصل قوّة الاستنباط و تمكّن من تحصيل الفروع الفقهية عن مداركها التفصيلية و حرم عليه التقليد فما استنبطه و اجتهد فيه منطبقاً على الاصول المشهورة و أرجو منه الدعاء في مظانّ الاجابة و السلام عليه و رحمة الله و بركاته ١٣٦٤ هجرية.

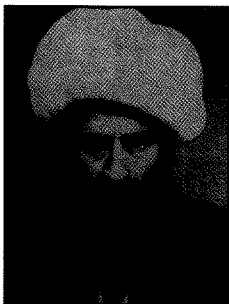
الأحقر، محمد كاظم الشيرازى.

آثار شیخ عبدالحسین فقیهی

۱. کتاب الحج، اثری استدلالی به زبان عربی که در ۲۲ رجب ۱۳۸۰ در قم آن را تمام کرده است.
۲. کتاب الصوم، استدلالی، به عربی که در روز آخر ربیع الاول سال ۱۳۷۹ در قم تمام کرده است.
۳. کتاب فی الطهارة، در ۶ رجب سال ۱۳۷۳ تمام شده است.
۴. کتاب فی الاغسال، در ۲۱ جمادی الثانی سال ۱۳۷۴ در قم تمام شده است.
۵. کتاب فی الغنیمة.
۶. کتاب فی الاجارة، در ۹ شعبان ۱۳۷۷ تمام شده است.
۷. کتاب فی المكاسب المحرمه، در اول ربیع الثانی سال ۱۳۸۱ تمام شده است.
۸. کتاب فی نیابة الحج، در ۲۲ رجب سال ۱۳۸۶ تمام شده است.
۹. کتاب فی تروک احرام الحج، عربی و استدلالی در ۱۱ رجب ۱۳۸۸ تمام شده است.
۱۰. کتاب کشکول در سه جلد در مباحث متفرقه.
۱۱. کتاب البیع، از مکاسب شیخ مرتضی انصاری، در ۲۹ رجب سال ۱۳۸۱ تمام شده است.
۱۲. کتاب فی اللغات العربیة.
۱۳. کتاب الحواشی علی شرح السیوطی (نحو عربی).
۱۴. کتاب الحاشیه علی کفایة الاصول را در ۱۶ شعبان سال ۱۳۴۳ در نجف تمام کرده، در حالی که فقط ۲۲ سال عمر داشته است.
۱۵. کتاب التقریرات (درس های اساتید مختلف).
۱۶. کتاب فی مناسک الحج فارسی که برای مردم نوشته است.
۱۷. کتاب مسائل الصلاة، مفصل و فارسی.
۱۸. رساله فی منجزات المریض.
۱۹. مقالة فی صلاة الجمعة، عربی. چنین می نماید که تقریرات درس آیت الله بروجردی است.

۲۰. مقالة فی الوصیة، عربی و استدلالی.
۲۱. مقالة فی الإرث، عربی و استدلالی.
۲۲. مقالة فی احکام الصلاة المسافر، عربی و استدلالی.
۲۳. رساله فی النجاسات، عربی و استدلالی.
۲۴. کتاب فی حکم ولایة الفقیه، فارسی استدلالی که آن را به درخواست برخی از بزرگان نوشته است.
۲۵. کتاب فی تقریرات متفرقه، از مشایخ خود؛ از جمله شیخ محمد حسین اصفهانی و شیخ عبدالکریم حائری و سید حسین بروجردی.
۲۶. کتاب فی اسرار العطاس من فن الشیمی که در این رشته تخصص داشت.
۲۷. رساله فی الوصیه، عربی و استدلالی (بنگرید شماره ۲۰).
۲۸. مقالة فارسی در مسأله فذک.
۲۹. رساله فی منجزات المریض، استدلالی عربی (بنگرید شماره ۱۸).
۳۰. رساله عربیة فی الطهارة، در موضوع گوشت پخته.
- شیخ فقیهی نزدیک به ۳۰ سال نماینده آیت بروجردی در عربستان بود و به عربی، و فارسی و انگلیسی سخن می گفت.
- متأسفانه این شرح حال که به قلم مرتضی مدرس گیلانی، برادر عبدالحسین نوشته شده، در اینجا ناقص مانده است؛ زیرا در ادامه نوشته آمده است:

نمونه برخی از نوشته‌های او این است: (اما جای آن سفید مانده است). صفحه بعد تیتزر زده است که: بعضی تلامیذه، اولاده، ولی ذیل آن‌ها هم سفید مانده است. در ادامه شعری از علامه محمد علی اردوبادی در باره شیخ شعبان و فرزندان او آورده که شش بیت است. پس از آن اشعاری از عبدالحسین حویزی در رثای آیت الله شیخ شعبان رشتی آورده و از اولاد او هم یاد کرده است. نیز شعری از ملاعبدالمحمد و سپس شعری از خودش در رثای برادرش عبدالحسین فقیهی آورده است.

سماحة الامام الفقیه الشیخ
شعبان الغیلانی النجفی (قدس سره)

در جستجوی اینترنتی شرح حالی از مرحوم سید حسن حجتی واعظ دیدم که آمده بود: در نجف پیش از سال ۱۳۲۵ ش. کفایتین را نزد شیخ عبدالحسین فقیهی رشتی خوانده‌است. آیت الله شیخ‌هادی روحانی (م ۱۳۷۸ ش.) نیز از شاگردان وی بوده و این مطلب در شرح حالی که برای وی در وبلاگی با نشانی: <http://webcache.googleusercontent.com> آمده، درج شده است. در جای دیگری تصریح شده که در سال‌های پایانی دهه بیست و بعد از آن، سه نفر در گفتن کفایه استاد بودند و این سه تن عبارت بودند از: میرزا محمد مجاهدی تبریزی، شیخ عبدالحسین فقیهی رشتی و سید محمد باقر سلطانی. (سایت تبیان شرح حال آیت الله سلطانی). در شرح حال آقای احسانبخش هم آمده است که کفایه را نزد مرحوم فقیهی خوانده است. جای دیگری در شرح حال آیت الله ممجد لنگرودی (م ۱۳۷۴ ش.) آمده است که وی کفایه را نزد شیخ عبدالحسین فقیهی خوانده که اهل دیوسل لنگرود بوده و پدرش شیخ شعبان بوده که مردم خطه گیلان از وی تقلید می‌کرده‌اند؛ (<http://webcache.googleusercontent.com>) معلوم می‌شود طلاب رشتی مقید بوده‌اند کفایه را نزد وی بخوانند.

مرحوم رازی در آثار الحجج (ج ۲، ص ۵۶) شرح حال وی را آورده و از شماری اساتید وی یاد کرده، می‌گوید:

«سال ۱۳۵۰ به قم مهاجرت کرده (برادرش گفته بود ۱۳۵۲ ق.) و افزون بر شرکت در درس آیت الله حائری و سپس آیت الله بروجرودی «خود نیز چند حوزه تدریس فقه و اصول برای عده‌ای از محصلین دایر و استفاده می‌رساند. دارای تصنیفات چندی است چون شرح بر کفایه و شرح بر مکاسب...».

رازی همچنین در گنجینه دانشمندان (ج ۲، صص ۲۲۳ - ۲۲۲) شرح حال مختصری از وی آورده و شماری از آثار و اساتید او را نوشته است. به نظر می‌رسد از خود آن مرحوم اطلاعات را گرفته باشد. و نیز بنگرید: تربت پاکان، جواهر کلام (ج ۲، صص ۹۱۶ - ۹۱۴).

برادر دیگر مرتضی و عبدالحسین، ابوالحسن است که از آن‌ها بزرگتر بوده و در دوم صفر سال ۱۳۸۸ ق. مصادف با دهم اردیبهشت ۱۳۴۷ در رشت درگذشته و در قبرستان ابو حسین قم مدفون گردیده است (تربت پاکان، ج ۱، ص ۲۳۱). همانجا تصویری هم از شیخ مرتضی چاپ شده است.

آقایان حجاج بیت الحرام بدانند :

نماینده و وکیل منحصر حضرت آیه الله العظمی آقای حاج آقا حسین طباطبائی بروجردی دام ظلّه العالی در حجاز جناب حجة الاسلام والمسلمین حاج شیخ عبدالحسین فقیه می باشد ، هر کس از حاج هر نوع مراجعه در مسائل مربوط بحج و غیره دارد بایشان مراجعه نماید و کسی جز ایشان سمت و کالتو نبایند کمی زاد حجاز ندارد.

نشانی مدینه منوره محله نخاوله

الی من یمه الامر من حجاج بیت الحرام :

ان حضرة العلامة لـحجة الحاج الشيخ عبدالحسين الفقيهى هو الذى يمثل سماحة آية الله العظمى الامام سيدنا الحاج آقا حسين الطباطبائي البروجردى مفتى الشيعة ومرجعها العام وهو وكيله الوحيد فى الفطر الحجازى للامور الشرعية و قبض الحقوق عن نجب عليه و دفعها الى من يستحقها فى المدينة المنورة.
العنوان الكامل المدينة زقاق النخاوله

To Whom concerning this.

The pelgrimages should know that only person who represent his holliness Ayato — allah Hajee agha Hosain Tabataba'ī Brogerdi in this region as he is referrence for the hiet sect. The complete address is Almadiah almonawarah roat Nakhawel ah Shaikh— Abdol Hosain Alfagihī